

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Idunna. En Nytaarsgave for 1811

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Idunna. En Nytaarsgave for 1811", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 74. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1810_148A-txt-shoot-idm2974.pdf (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Expectoratio.

Til Læseren.

- 1 **H**vis Dørren dig synes for stor
Og derimod Huset for lille,
Da koster det dig kun et Ord;
Thi Tingen er her kun at ville.
- 2 Der er en Ting paa Jorden,
Som end Man kalder Norden,
Hvorfor? det veed jeg ikke,
Thi det er Tidens Dyd,
76At baade Nord og Syd
Er nu omtrent det Samme,
Men gamle Nord til Skamme
Vi det bekende maa,
Det var ei altid saa.
- 3 I Rom Oplysningen var krøbet
Saa høit, at knap den kunde sees,
Hver Gud var gaaet rent iløbet,
Og Dyderne stod smukt i Kreds;
Man havde Vine i sin Kelder,
Som knap er smagt i Engelland,
Man kunde lave Frikadeller,
Saa alle Tænder løb i Vand;
Man smukt til smukke Piger gik
Før end Man havde Dun paa Hagen,
Og aldrig man en Kone fik
Som havde jo sin Dyd paa Bagen;
Man aad paa Sølv, Man drak af Guld
Man drak sig lystig, drak sig fuld,
Man sang om Piger, sang om Vin,
77Og kaldte sig med Tugt et Svin
Af Epikurs... Dog det er Nok,
For Suk og Graad jeg kan ej meer,
Og Tungen brænder mig i Munden,
Den klassiske, den gyldne Tid,
Du veed det selv, den er forsvunden;
Vel sandt, at nys med al vor Flid
Vi ærlig stræbte den at naa,
Men ak, naar Man, som nu betaler
En Flaske Vin med to Rigsdaler,
Da er det ei at tænke paa,
Nu mister Digteren sin Stemme,
Og drikker Brændevinet hjemme.
Dog, Kære, lad os ei forsage!
Kan vi end ei i Sang og Drik
Opnaa de gamle, gyldne Dage,
Saa lad os dog ved Gymnastik;
Ved fattelige Børneskrifter;
Ved at udvikle vore Drifter,
Ved gode Raad til menig Mand
Om Gaaseplukning med Forstand;
78Ved gode danske Surrogater
For Kaffe, The og for
Ved spidse Hatte, runde Sko,
Og Frihed for al Overtro,
Ved stiv Moral, utvungne Sæder
Forhverve os en evig Hæder,

Og, vil os Skæbnen være mild,
Den samme Lod og Lykke, som
Det stolte Rom.
Ja Rom, o kære Læser, bliv ei vred,
Det var min Patriotiskhed
Som førte mig saa langt fra Teksten,
Men derfor skal du faa at see,
Jeg nu skal stække den i Veksten.
Mens Rom var høit oplyst, o Vee!
Hvad var da vore gamle Fædre!
Hr. Hume siger sandt og smukt,
At det for dem og os var bedre
Om Tiden rent dem havde slugt,
Thi vel var de just ikke Harer
Som vi, det veed vor Herre,
79Men saa var de Barbarer,
Og det er dog nok værre!
Vel aad de ei saalige
Just deres Fjender op,
Men det vil Intet sige,
De jog dog Sjæl fra Krop,
Og jeg gad dog nok vide,
Hvad det kan Kroppen gavne,
Den ædes kun af Ravne,
Naar dog den ligge maa
Og rolig see derpaa.

4 Dog, Tid jeg ej vil spilde,
Thi den er dyrebar,
Med Snak om Nordens Vilde,
Om hvad de ikke var
Og hvad de Stakler vare,
Een Dumhed jeg Dig bare
Fortælle vil, min Ven!
Og Dumheden er den:
De troede paa Guder.
80 Betænk engang, min Kære,
Hvordan det vilde gaa,
Hvis Een vi troede paa,
Saa kan Du deraf lære
Hvordan det vel saae ud,
Da Guderne var mange.
Med Anger jeg bekænder,
At jeg engang var gal,
I Nordens Gudesal
Jeg gerne vilde spanke,
Ja selv til Nordens Mænd
Jeg gerne vandred hen,
Det var min visse Tanke,
At der var meget Stort.
Jeg stirrede saalænge
Paa hvad de gamle Dreng
I Verden havde gjort,
At hardtad jeg blev ked
Af al den Herlighed
Som jo en Blind kan see
Fra Vesten indtil Østen.
81Nu er det Gudskelov forbi;
Som al min høie Poesi,
Nu har jeg min Forstand igen,
Og Gudskelov at selv den kom,
At ikke selv i Alderdom
Jeg skulde gaa til den;
Thi Syndernes Bekændelse
Naar Man af Synd er ked,
Og Sottesengs Omvendelse

Er mislig som Man veed.

5 Dog, omendskønt jeg herved lover
Ei meer at prise gamle Nord,
Jeg med Beskedenhed dog vover
Om det at tale Skemtens Ord;
Thi for det Første mener jeg
At Man for Maden at fordøie,
Maa og med Latter sig fornøie;
Men god og stiv Moral os ei
Tillade kan at le af Næsten,
Og naar os selv vi tage fra,
82Til Næste hører hele Resten.
Skal vi kanske
Af det Umælende da le?
Det var jo baade Skam og Spot,
End af os selv? nei, nei,
Det veed vi da nu alt for godt,
At vi har Pligter mod vort Jeg.
Hvoraf kan da Moralen døie
At vi med Latter os fornøie?
Hvoraf? undtagen af det Pak,
Som Fantasien Guder kalder,
Og al den Mængde Pølsesnak
Som Man i Overtroens Alder
Har om de Karle sammenskrevet,
Der dog har aldrig ædt og levet;
De selv os maa i Graven takke
At vi endnu om dem vil snakke.
Men skal af Guderne vi le,
Jeg ikke rettere kan se,
End vi bør le af vore egne,
Thi det jeg tør paa deres Vegne
83Forsikkre, at de alle Dage
Til Grækenlands kan være Mage.
Vel ikke slet saa store Hop
De gjorde, for de var lidt tunge
Og heller ikke ganske unge,
Men foretog dog mangt Spilop
Der morer ret, naar man det læser,
Især naar Kedsomheden trykte,
Da var de ret som rent forrykte
Og gjorde tusende Fadæser.
Jeg tvivler ingenlunde paa
Min Læser, du jo kan forstaa,
Jeg snakker om de samme Aser
Som fordum gjorde Kvaser.
Men sæt endog, hvad ei jeg troer,
At Grækerne var vore egne
I Latterlighed overlegne,
Saa har vi Gudskelov et Ord
Som nok kan slaa de Græske ned,
Og det er Patriotiskhed.
At ei jeg tale skal om Andet
84Var det ei evig Skam for os,
Da vores Kurs er saa forbandet,
At bruge saadant fremmed Gods
Naar i vor egen Dannerstat
Vi har saa godt et Surrogat!
Af Dette og af andet Sligt,
Min kære Læser, Du kan se
Du ikke blot har Lov at le,
Men at det endog er din Pligt.
Dog, det er sandt, i Æstetiken,
Det huskede jeg ikke paa,
Man Alt med Frihed gøre maa.

Saa staar jeg da igen istikken,
Og ihvor nødig end jeg vil,
Saa maa jeg dog vel nødes til
At røre ved den ømme Byld,
Og med et Suk bekende:
Jeg skriver for min egen Skyld.
Det vistnok er et Vovespil,
Men naar Man taler til
Et Publikum, hvis Hoveddyd,
85Jeg siger det med patriotisk Fryd,
Er stor og brat Medlidenhed,
Formeget voves ei derved,
Da vover man at haabe,
Da vover jeg Dig at tilraabe:
Nu har jeg i saa lang en Tid
Med Nordens Pak havt Slæb og Slid,
Nu spørger jeg hver ærlig Mand,
Som har paa Lærdoms Slid Forstand,
Bør det ei komme mig tilgode
At jeg har saadan maattet rode?
Hvorfor mon Herodotos skrev
Sit Vrævl om Skyter og Sarmater,
Og de ægyptiske Krabater?
Mon ei fordi man skulde sige:
Den stakkels Mand har reist omkring
Med stor Besvær i mangt et Rige,
Og hørt en Mængde dumme Ting.
Hvorfor, det maa jeg dog vel spørge,
Skrev vores . . sine Skrifter,
Som for en Hvid ei Nytte stifter,
86Og, det veed Gud, er dygtig tørre,
Undtagen for, at Man kan vide
Han siddet har om Nattetide
og læst igennem mangan Bog,
Hvoraf han dog blev lige klog?
Du seer da, Læser, jeg har Ret
Til dig med Norden at traktere,
Og, tak Du Gud! Du slipper let,
Jeg kunde gjøre meget mere:
Som Rühls og Schløzer kunde jeg
Paatage mig min lærde Mine,
Og paa den slagne Landevei
Dig ret methodisk pine;
Bevise Dig at hele Norden
Med al sin hele Sagaflok,
Og Asathor med al sin Torden,
Og Freia med sin Kat og Rok
Er kun et Ammestuevæsen;
Jeg kunde gaa et Skridt endnu,
Og vise Dig, at Jeg og Du
Os maatte tage selv om Næsen;
87Ja, naar det netop skulde gælde,
Saa kunde jeg Dig vel fortælle,
At baade Levende og Dødt
I Ammestuen er opfødt.
Det kunde jeg, men gør det ei,
Fordi jeg har et følsomt Hjerter,
Og selv saa tit har følt med Smerte,
At er det Ret, saa er det dog,
Som mangan Ret, og ret forbandet.
Saa tak da Gud! Du slipper let,
Men vær nu heller ikke kræsen,
Hold alle Rynkerne fra Næsen,
Og skulde det end stundom ske,
At Du fik Lyst at sove ind,
Saa husk at det er godt at le,

Og træk Dig i den ene Kind,
Og kild Dig under Hagen!
Saa gaar det nok, og begge to
Vi da har Noget for Umagen.

- 6 Saavidt jeg kom da med det ene Øre,
Men nu maa Du dog ogsaa høre,
88Hvad egenlig jeg har at byde,
Vidtløftighed er ellers ei min Lyde,
Men det jo sinker ei at bede og at smøre.
I Edda, Edda er en Bog,
En gammel Bog paa Pergament,
Du har vel sagtens seet en Skrolle,
Som bundet var i Pergament,
Du ved da sagtens og at slige
Har nu kun grumme lidt at sige,
Saa kan Du uden Møie gætte
Hvad slig en Tingest kan forjætte,
Som ikke har et ærligt Blad,
End sige meer, men kun en Rad
Af gule, gennemrøgte Strimler,
Og som af Møl og Utøi vrimler.
I dette smukke Selskab finder
Du Nordens Guder og Gudinder,
Og Ellefolk og Jettekram,
Det Eneste Man her kan sige,
Er: Lige lege bedst med Lige
Og gør hinanden ingen Skam.
89I Edda er en Viseflok,
En Vise kender Du jo nok,
Det er lidt rimet Pølsesnak,
Men her i dette Visepak,
(Det skal vel være det Sublime)
Er ei et Ord, der sig kan rime,
Men kun en Bogstav hist og her,
Som vrænger ad sin Nabo der.
I Ammestuen Du kanske
Har hørt en gammel Kælling tralle
En Kæmpevise: Basseralle,
Men tænk Dig nu for Spøg engang
Af samme Kælling, samme Sang,
Tipoldemoers Tipoldemoer,
Saa er Du paa det rette Spor,
Og har en ganske deilig Gruppe.
I samme gamle Visebog,
Hvorpaa jeg nu har gjort Dig klog,
Er iblandt andre en, Man kalder:
Herr Odins Ravnegald ,
Fordi det er et Ravnemaal,
90Som ingen kristen Sjæl forstaar,
Ja knap af vor Tids Antikvarer
Der gives En, som det forklarer.
Dog, det er saamænd og det Samme,
Og derved skal sig Ingen skamme,
Thi Vaas det er, det veed vi Alle,
Og til en Spas, som den kan falde,
Det allerbest Man bruge kan,
Hvorpaa Man ikke har Forstand.
For Ret da kendes: denne Vise
Bør agtes for en lovlig Prise.
Dog Lovene for Kaperi
Jeg af Juristers Tale kender,
Og har ei Lyst at falde i
En Prisrets haarde Hænder,
Især da jeg hos Geistligheden
Vel kan faae Nok af Ret heneden.

Jeg derfor vil slet ikke dølg,
Den Prise var alt halv besat,
Og heraf maa juridisk følge
At deles bør den vundne Skat,
91Og Skatten er den Latterhøst
Hvis Vinding er min visse Trøst.
Vel sandt, min Kaperkammerat
Han tier stille i sin Kiste,
Men derfor bør Han Intet miste,
Især da Prisen er saa god,
At der er meer end nok til To.
Den Kasus vi har for os her,
Forholder sig saalunde:
I Visen snakkes om en Mær,
Som hede skal ldunne.
Hun skraaler ret som hun blev pidsket,
Og alle Guder skraale med;
Da nu af dette Navn en Kvinde
Man kan i andre Viser finde,
Som paa de rare Æbler passer
Der Rynker fra Valhallas Madser
Kan i al Evighed forjage,
Saa er det klart Man maa antage
At Æblerne er Skyld i Skraalet,
Endskønt der ei i Ravnemaalet
92En Tøddel staar om Pæreveling,
Langt mindre om en Æblekælling.
Saavidt min lærde Kommentator.
Man seer, det genialske Blik
Var ene det jeg af ham fik,
Og En skal altid bryde Isen,
Men hvordan Blikket hængte sammen
Med alt det andet Vaas i Visen,
Derom han vidste ei Besked,
Jeg det paa mine Fingre veed,
Og vil Du lukke op dit Øre
Saa skal Du snart det faae at høre.
Ja snart - men straks det skeer ei heller,
Du bie maa, mens jeg fortæller:
Jeg vil citere lidt.
Du studser, det er Dig en Gaade,
Da jeg har vist saa tit,
Det ikke er min Maade.
Det er Ulykken den,
Thi havde jeg itide
Citert, min Ven,
93Da maa Du vide,
At baade Du og jeg og Flere
Var fri for Dette og for Mere -
Men det er Sagen, jeg citerede ikke,
Og derfor ingen ret Magister
Af Krus med mig vil drikke,
Han siger ganske bister:
Jeg er det ikke værd,
For jeg er ikke lærd.
Jeg ikke lærd, det maa jeg høre!
Det maatte selv en Sten jo røre,
Og Du, min Læser, er jo ingen Sten
Men Du var meer end det: en Hedning,
Hvis ej Du til min Æres Redning
Tillod mig at citere lidt.

7 Nu Tak! nu er vi gode Venner,
Og nu i al Fortrolighed,
Som kan sig mellem Venner skikke:
(Men for Guds Skyld forraad mig ikke)

Jeg er i Grunden ikke lærd.
94Men hvordan kan jeg da citere?
Ja, seer Du vel, for Venskabs Skyld
Jeg Dig vil aabenbare Mere:
Fra Verdens Skabelse til nu
Aar Attenhundrede og ti
Der skrevet er en Hoben Skrifter,
Som umanerlig Nytte stifter;
Thi mange af dem staar der i:
Det siger Povl, det siger Peer,
Og ikke en Stavelse meer,
Dem blade nu vi Lærde i
Og Ingen blader uden vi,
Og det er et uskyldigt Kneb,
Som mange grumme lærde Mænd,
Før Du og jeg var født, bedrev,
Som dagligdags bedrives end,
At tage sig en Nævefuld
Af dette hersens Ruskomsnusk
Og strø det neder under Skriften,
Enhver maa grue, som det seer,
Og gruer meer, jo meer han seer,
95Og tænker: Kors! han som et Bæst
I al sin Tid maa have læst.
Det smager os, og seer Du, Kære,
Det er nu denne Ære
Jeg her vil stræbe at opnaa.
Men pas nu paa,
Og luk nu op dit Øre!
Saa skal Du faae at høre
Hvad knap Du kunde vente,
Og Edda ei fortjente.
Som i de fleste Ting og ikke i de færste,
Er og i disse Vers Begyndelsen det Værste,
Det Første er lidt høit, men synker nok med Tiden,
Og Du skal faa at see, det bliver komisk siden.